

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 30 czerwca 2015 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi, w sprawie z wniosku Skarbu Państwa - Naczelnika Urzędu Skarbowego Ł. stwierdził, że spadek po A. D., zmarłej w dniu 21 lipca 2012 roku w Ł. i tam ostatnio stale zamieszkałej, na podstawie ustawy nabyły jej dzieci: K. D., P. D., Ł. D. i J. D. po 1/4 części każde z nich. Nadto Sąd Rejonowy ustalił, że każdy z uczestników ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

A. D. z domu B., córka W. i J. zmarła dnia 21 lipca 2012 roku w Ł., gdzie ostatnio stale zamieszkiwała W chwili śmierci była wdową.

Spadkodawczyni pozostawiła czworo dzieci - P. D., K. D., J. D. oraz Ł. D.. Spadkodawczyni nie sporządziła testamentu. Żaden ze spadkobierców nie zrzekł się dziedziczenia ani nie został uznany za niegodnego dziedziczenia, nie składał także oświadczenia o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku po A. D.. Postępowanie spadkowe po spadkodawczyni wcześniej się nie toczyło. W skład spadku nie wchodzi gospodarstwo rolne ani nieruchomości.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy wskazał, że w niniejszej sprawie wnioskodawca Skarb Państwa reprezentowany przez Naczelnika Urzędu Skarbowego Ł. jako wierzyciel zmarłej spadkodawczyni posiada interes prawny do wystąpienia z wnioskiem o stwierdzenie nabycia spadku po A. D..

Przeprowadzone postępowanie spadkowe nie wykazało, aby spadkodawczyni A. D. sporządziła testament. Dlatego też, porządek dziedziczenia w niniejszym postępowaniu wyznaczają przepisy ustawy kodeks cywilny, wobec czego spadek nabyły dzieci spadkodawczyni w częściach równych (art. 931 § 1 k.c.).

Dalej Sąd Rejonowy wskazał, że przesyłki listowe zawierające wezwanie oraz odpis wniosku wraz z pouczeniem skierowane do Ł. D., P. D. i J. D. wróciły od operatora pocztowego z adnotacją „po terminie awiza”. Wobec powyższego, na podstawie art. 139 § 1 k.p.c. zasadnym było uznanie wezwań za doręczone z dniem 10 czerwca 2014 r. Przesyłka dla K. D. zawierająca wezwanie oraz odpis wniosku wraz z pouczeniem została doręczona w dniu 23 maja 2015 r. do rąk siostry adresatki - J. D.. Mając na względzie treść przepisu art. 138 § 1 k.p.c. należy uznać iż przedmiotowe doręczenie było skuteczne. Co więcej, prawidłowość doręczenia na adres ul. (...), (...)-(...) Ł., potwierdza fakt, iż uczestniczka K. D. osobiście odebrała wezwanie na rozprawę w dniu 30 czerwca 2015 r. wysłane na ten sam adres i na rozprawie tej się stawiała. Warto podkreślić, że podniesiona przez uczestniczkę K. D. okoliczność iż pozostali uczestnicy postępowania nie zamieszkują pod adresami wskazanymi przez wnioskodawcę nie została w żaden sposób uprawdopodobniona.

W oparciu o treść zapewnienia spadkowego, jak również mając na względzie treść aktów stanu cywilnego oraz fakt niezgłoszenia się innych spadkobierców pomimo dokonania ogłoszeń ustalono, iż jedynymi zstępnymi A. D. są uczestnicy postępowania. Ponadto nie ustalono aby po stronie spadkobierców ustawowych zaistniały przeszkody w dojściu do dziedziczenia. Przeprowadzone postępowanie nie wykazało, aby którykolwiek ze spadkobierców zawarł ze spadkodawczynią umowę o zrzeczeniu się dziedziczenia, odrzucił spadek po niej (w tym zakresie Sąd Rejonowy ustalił również z urzędu, iż nie ma zarejestrowanych oświadczeń o odrzuceniu spadku po A. D.), bądź też został uznany za niegodnego dziedziczenia.

Oświadczenie pełnomocnika uczestniczki K. D., iż zostanie złożony w jej imieniu wniosek o zatwierdzenie uchylecia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po A. D. nie stanowiło, w ocenie Sądu Rejonowego, podstawy do zawieszenia postępowania bowiem na chwilę zamknięcia rozprawy przedmiotowy wniosek nie został złożony. Zgodnie z treścią art. 316 § 1 k.p.c., który poprzez art. 13 § 2 k.p.c. ma zastosowanie w postępowaniu nieprocesowym, Sąd bierze za podstawę stan rzeczy istniejący w dacie zamknięcia rozprawy o ile jest

on wystarczający do merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy. W analizowanej sprawie przeprowadzone postępowanie pozwoliło ustalić zupełny krąg spadkobierców.

Jednakże, jak zostało wskazane powyżej, stwierdzenie nabycia spadku nie stoi na przeszkodzie uchyleniu się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku. Skuteczne zaś uchylenie się od skutków prawnych uchybienia terminowi do złożenia przedmiotowego oświadczenia i jego złożenie, będzie stanowiło podstawę do zmiany postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Rejonowy stwierdził, iż spadek po A. D. z domu B., córce W. i J., zmarłej w dniu 21 lipca 2012 r. w Ł., ostatnio stale zamieszkałej w Ł., na podstawie ustawy nabyły dzieci: K. D., P. D., Ł. D. i J. D. po ¼ części każde z nich.

O kosztach postępowania Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c..

Apelację od powyższego orzeczenia złożyła uczestniczka postępowania K. D., zaskarżając postanowienie w całości.

I. Skarżąca zarzuciła orzeczeniu:

1) naruszenie przepisów prawa procesowego skutkujących nieważnością postępowania, tj.:

a) art. 214 w związku z art. 224 § 1 k.p.c. poprzez nieodroczenie posiedzenia wyznaczonego na dzień 30 czerwca 2015 roku i pozbawienie w konsekwencji uczestników tj. P. D., Ł. D. i J. D. możliwości obrony swych praw, w sytuacji, w której Sąd I instancji wydał postanowienie mając świadomość, iż ww. uczestnicy nie zostali prawidłowo wezwani na termin posiedzenia, z uwagi na wezwanie uczestników wysłane na nieprawidłowe adresy, co w rezultacie doprowadziło do nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 5 k.p.c.;

b) art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. w związku z art. 64 k.p.c. poprzez nie udowodnienie legitymacji procesowej do występowania w sprawie jako wnioskodawca, w sytuacji w której Naczelnik Urzędu Skarbowego Ł. nie udowodnił we wnoszonym wniosku o stwierdzenie nabycia spadku istnienia zaległości podatkowych spadkodawczyni, co w rezultacie powoduje nieważność postępowania na podstawie art. 379 pkt 3 k.p.c..

Biorąc pod uwagę powyższe zarzuty skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości, zniesienie postępowania przed Sądem Rejonowym dla Łodzi - Widzewa w Łodzi w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

II. na wypadek nie podzielenia przez Sąd Okręgowy stanowiska w zakresie nieważności postępowania z uwagi na ww. uchybienia, zarzuciła ponadto skarżonemu orzeczeniu naruszenie:

1) art. 233 k.p.c. poprzez wyprowadzenie przez Sąd I instancji z materiału dowodowego wniosków z niego niewynikających, poprzez uznanie, że:

a) J. D. była właściwie poinformowana o toczącym się postępowaniu, z uwagi na to, że odebrała w imieniu swojej siostry K. D. przesyłkę poleconą z Sądu, w sytuacji, w której wiedza J. D. ograniczała się wyłącznie do faktu otrzymania przez siostrę przesyłki poleconej z sądu, a nie o postępowaniu, które toczyło się w sprawie nabycia spadku po A. D., w zakresie którego J. D. nie miała świadomości;

b) uczestnicy postępowania byli właściwie zawiadomieni o terminach rozpraw, w sytuacji, w której wnioskodawca we wniosku o stwierdzenie nabycia spadku wskazał błędne adresy zamieszkania uczestników postępowania, na które następnie Sąd I instancji przesyłał korespondencję;

2) art. 672 k.p.c. poprzez wydanie postanowienia o wezwaniu spadkobierców przez ogłoszenie, w sytuacji w której Sąd I instancji nie podjął żadnych czynności zmierzających do ustalenia, czy adresy uczestników wskazane we wniosku

o stwierdzenie nabycia spadku są ich aktualnymi adresami zameldowania, bazując w tym zakresie wyłącznie na oświadczeniu wnioskodawcy a nie na przykład na podstawie zaświadczeń o zameldowaniu uczestników.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżąca wniosła o:

- 1) uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji;
- 2) zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz uczestniczki kosztów postępowania za obie instancje.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Wywiedziona apelacja jest o tyle skuteczna, że skutkuje koniecznością uchylenia zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu.

Postępowanie jakie toczyło się przed Sądem Rejonowym dotknięte jest bowiem nieważnością, co Sąd Okręgowy zobowiązany był uwzględnić z urzędu.

W toku postępowania przed Sądem Rejonowym doszło do pozbawienia uczestników Ł. D., P. D. i J. D. możliwości obrony ich praw.

Zgodnie z art. 379 pkt 5 k.p.c. nieważność postępowania zachodzi, jeżeli strona została pozbawiona możliwości obrony swych praw. Według ugruntowanego orzecznictwa przytoczona podstawa nieważności postępowania jest spełniona, jeżeli z powodu wadliwości procesowych sądu lub strony przeciwnej, będących skutkiem naruszenia konkretnych przepisów kodeksu postępowania cywilnego, których nie można było usunąć przed wydaniem orzeczenia w danej instancji, strona nie mogła - wbrew swej woli - brać i nie brała udziału w postępowaniu lub jego istotnej części (por. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 1974 r., II CR 155/74, OSPiKA 1975, z. 3, poz. 66; z dnia 6 marca 1998 r., III CKN 34/98, Prok. i Pr. 1999, nr 5, poz. 41 - dodatek; z dnia 10 maja 2000 r., III CKN 416/98, OSNC 2000, nr 12, poz. 220; z dnia 10 lipca 2002 r., II CKN 822/00; z dnia 28 listopada 2002 r., II CKN 399/01, i z dnia 22 maja 2014 r., IV CSK 545/13). Sytuacja taka zachodzi m.in., gdy wady zawiadomienia o terminie rozprawy, jedynej albo bezpośrednio poprzedzającej wydanie orzeczenia, uzasadniały odroczenie rozprawy, a sąd rozpoznał sprawę i wydał orzeczenie (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 lipca 1974 r., II CR 331/74, OSNC 1975, Nr 5, poz. 84; z dnia 15 stycznia 1999 r., II CKN 139/98, z dnia 6 marca 2002 r., III RN 12/01; z dnia 8 stycznia 2004 r., I CK 19/03, ; z dnia 15 grudnia 2006 r., I PK 122/05, OSNP 2006, nr 21-22, poz. 325; z dnia 7 lutego 2013 r., II CSK 325/12).

Taka sytuacja zachodzi w niniejszej sprawie.

Na rozprawie w dniu 30 czerwca 2015 roku Sąd Rejonowy uzyskał od skarżącej informację, że pozostali uczestnicy postępowania nie zamieszkują pod adresami wskazanymi przez wnioskodawcę we wniosku. Uzyskanie takiej informacji obligowało Sąd Rejonowy do wyjaśnienia jaki jest faktyczny adres zamieszkania uczestników postępowania, czego nie uczynił.

Dalsze postępowanie w sprawie wykazało, że w dacie rozprawy (30 czerwca 2015 roku) Ł. D., P. D. i J. D. nie zamieszkiwali pod adresami wskazanymi we wniosku, tym samym nie zostali powiadomieni prawidłowo o terminie tej rozprawy, a w efekcie pozbawieni możliwości obrony swych praw, co skutkować musi stwierdzeniem nieważności postępowania.

Trzeba przy tym podkreślić brak konsekwencji w działaniu Sądu Rejonowego. Mianowicie Sąd ten oddalił wniosek o odroczenie rozprawy w dniu 30 czerwca 2015 roku podnosząc, że fakt zamieszkiwania uczestników nieobecnych na rozprawie, przy ul. (...) nie został uprawdopodobniony, a następnie na ten właśnie adres kierował dalszą korespondencję do nich.

Niezależnie od powyższych kwestii przesądzających o nieważności postępowania przed Sądem Rejonowym należy wskazać na jeszcze jedną kwestię.

Mianowicie Sąd Rejonowy w sposób co najmniej przedwczesny wskazał, że w niniejszej sprawie wnioskodawca Skarb Państwa reprezentowany przez Naczelnika Urzędu Skarbowego Ł. jako wierzyciel zmarłej spadkodawczynie posiada interes prawny do wystąpienia z wnioskiem o stwierdzenie nabycia spadku po A. D..

Okoliczność bowiem istnienia wierzytelności obciążającej zmarłą wobec Skarbu Państwa nie została w żadnym stopniu wykazana, gdyż zawarte we wniosku oświadczenie wnioskodawcy w tym zakresie jest gołosłowne i nie poparte jakimikolwiek dowodami. Oczywiście co do zasady trafnie przyjmuje się, że wierzyciel spadkodawcy jest osobą legitymowaną do złożenia wniosku o stwierdzenie nabycia spadku. Rzecz jednak w tym, że do chwili obecnej wnioskodawca nie wykazał, aby był wierzycielem spadkodawczynie.

Na kanwie powyższych rozważań należy wskazać, że całkowicie chybionym jest zarzut apelacji, zgodnie z którym nie udowodnienie legitymacji procesowej do występowania w sprawie jako wnioskodawca, powoduje nieważność postępowania. Powołanie się w treści tego zarzutu na przepisy art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. w związku z art. 64 k.p.c. świadczy o tym, że autor apelacji nie rozróżnia i w sposób błędny utożsamia ze sobą pojęcia legitymacji czynnej do wystąpienia z wnioskiem i zdolności sądowej.

Ewentualny brak interesu prawnego po stronie wnioskodawcy do wystąpienia z wnioskiem o stwierdzenie nabycia praw do spadku w żadnym razie nie skutkuje nieważnością postępowania, a prowadzić winien do ewentualnego oddalenia wniosku o stwierdzenie nabycia spadku.

Wobec powyższego orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. i art. 374 k.p.c..

Rozpoznając ponownie sprawę Sąd Rejonowy w pierwszej kolejności zbada istnienie po stronie wnioskodawcy interesu prawnego do wystąpienia z wnioskiem o stwierdzenie nabycia praw do spadku po A. D..

W razie pozytywnej odpowiedzi na powyższe pytanie przeprowadzi ponownie postępowanie w niniejszej sprawie w zakresie, w jakim było one dotknięte nieważnością i zostało zniesione przez Sąd Okręgowy.

.